

Dr. Stanko Lajevc

Varstvo žensk pri delu

Ob svetovnem dnevu zdravja v letu 1969

Na Zahodu veliko govore o humanizaciji, na Vzhodu pa o socialistični rekonstrukciji industrije. Vendar mislijo s tem eni in drugi pravzaprav isto: človek je tisti, zaradi katerega je zgrajena industrija, in obenem tisti, ki oživlja in v tek spravlja sicer mrtve stroje in naprave. Ker je torej človek tisti, ki naj uživa dobrane, kar jih ustvarja industrija, in ker je on tudi najvažnejši člen v verigi proizvodnje, bi morali vsi, ki delajo načrte za nove tovarne, vsi, ki izdelujejo stroje in naprave, predvsem pa tisti, ki organizirajo delo, poznati in upoštevati človekove lastnosti in sposobnosti — anatomske, fiziološke in psihološke.

Naša družba je dala ljudem ne glede na spol vse možnosti in pravice do dela, da se uveljavijo v kateremkoli poklicu in da imajo pravico za enako delo dobivati tudi enako plačilo.

Že dolgo ne postavljamo več vprašanja, ali naj se ženske vključujejo v industrijsko delo ali ne, temveč razmišljamo in si prizadevamo za to, kako bi ženskam zagotovili čim več ustreznih delovnih mest in kako bi jim pomagali, da zaradi zaposlitve ne bi bili prikrajšani njih otroci in njih družine.

Ni še dokončne in tudi ne povsod enake rešitve, kako naj ženska uskladi svoje biološko poslanstvo — roditi, vzrediti in vzgojiti otroke — s sočasno zaposlitvijo in uveljavljanjem svojih telesnih in duševnih sposobnosti na delovnem mestu.

Majhna Slovenija zaposluje skoraj že četrto milijono žensk, tj. okrog 40% vseh delavcev. Malo je dežel, ki bi se mogle pohvaliti s tolikšnim odstotkom zaposlenih žensk! Še bolj razveseljivo pa je dejstvo, da njih število še narašča. Uveljavljajo se skoraj v vseh gospodarskih dejavnostih in zlasti še v številnih intelektualnih poklicih. Med zdravstvenimi delavci imajo že kar krepko večino!

Brez žensk bi morali skoraj polovico tovarn zapreti in življenjski standard bi šel rakovo pot. Tudi najbolj starokopitni in nazadnjaški ljudje vedo, da ni več poti nazaj, da se naše ženske vsak dan in povsod opredeljujejo za zaposlitev in za delo v industriji, ker je samo to porok za njihovo materialno neodvisnost in njihovo enakopravnost v družini in družbi.

Hudo napako bi zagrešili, če bi pri urejanju mest in organizaciji dela ne upoštevali fizioloških, anatomskih in bioloških posebnosti ženskega organizma. Vemo, da so ženske za 10 do 12 cm manjše od moških, da so za kakih 10 kg lažje, da imajo le za okrog 60% toliko mišične moči kot moški, da imajo težave in nevšečnosti ob vsakem mesečnem perilu, večje težave kot moški tudi v klimakteriju, zlasti veliko težav in ovir pa pri delu v nosečnosti in v času dojenja. Zato imajo skoraj v vseh naprednih deželah predpise za posebno varstvo žensk pri delu, ki temeljijo na fizioloških, anatomskih in bioloških razlikah ter posebnostih ženskega

organizma. Tudi mi nismo izjema in zato naši predpisi prepovedujejo zaposlovati ženske pri težkem fizičnem delu, na notorično nevarnih delih in pri delu, ki je zdravju škodljivo.

K sreči je težkega dela v industriji čedalje manj, ker najtežje delo opravijo že stroji in transportne naprave. Vendar je še nekaj delovnih mest, kjer delavke stalno dvigajo ali prevažajo težka bremena. Kar je več kot 20 kg, je za žensko preveč. Prav tako za ženske ni primerno delati pri zemeljskih delih z lopatami in krampi ter prevažati težke samokolnice ali vozičke.

Podobno kakor dviganje težkih bremen so za žensko škodljive tudi vibracije, zlasti tiste z velikimi amplitudami, kot npr. delo na traktorjih ali kamionih. Tudi pri tem delu se spremeni lega spolovil, zlasti maternice, pojavijo se motnje krvnega obtoka v organih spodnjega dela medenice. Odtod potem tudi krvavitve iz maternice, vnetja maternice, živčne bolečine v križu, pogostno uriniranje in vnetja mehurja.

Čeprav še nikomur ni uspelo dokazati, ali so ženske v primeri z moškimi bolj ali manj dovzetne za poškodbe pri delu, vendar je vsekakor treba upoštevati, da se ženske res nagibajo k omedlevicam in da se jim ob pogledu z višine v globino rado zvrtili v glavi. Dovolj razlogov torej, da žensk ne zaposlimo pri delu v višini, pri zelo nevarnih stiskalnicah in izsekovalnicah, pri raznih žagah in škarjah, skratka pri katerikoli nevarnih strojih in napravah.

Dejstvo je, da so ženske biološko odpornejše, saj povprečno tudi doživijo večjo starost. Ne moremo torej trditi, da so manj odporne za poklicne strupe kot moški. Vendar je tudi tu treba upoštevati, da so nekateri industrijski strupi taki, da posebno škodljivo delujejo na ženske spolne organe (svinec, živo srebro, benzen, kinin), da so ženske zlasti občutljive za krvne strupe (benzen, anilin, ogljikov monoksid), da so na splošno vegetativno labilnejše in zato huje reagirajo na živčne strupe.

Prav posebnega varstva so ženske potrebne v nosečnosti. Narava že sama skrbi, da ves ženski organizem, da vsi najvažnejši organi usmerjajo vso svojo dejavnost predvsem tako, da omogočijo zdrav in skladen razvoj novemu bitju v materinem telesu. Vse drugo, torej tudi delo v tovarni, je v tem času drugotnega pomena in mora biti podrejeno višjemu fiziološkemu in biološkemu dogajanju v nosečnosti. Seveda s tem ni rečeno, da je za žensko v nosečnosti najbolj zdravo, da počiva ali celo poležava. Lahko, prijetno, ne predolgo in preintenzivno delo je tudi v tem času priporočljivo, še bolj kot sicer se je pa izogibati dela z nevarnimi strupi, ki bi utegnili poškodovati tudi otroka v materinem telesu, prav tako pa dviganja težkih bremen in stresljajev ter dela v stoječem položaju, še zlasti pa dela pri nezavarovanih virih ionizirajočega sevanja. Otrok v materinem telesu je še prav posebno občutljiv za ionizirajoče sevanje v prvih tednih nosečnosti.

Ženske imajo nežnejšo kožo, zato je pri njih več kožnih bolezni kot pri moških in jih tudi vsaka kožna bolezen bolj prizadene kakor moške. To je tudi pomemben razlog več, da moramo za ženske še bolj poskrbeti, da jim uredimo udobne umivalnice in kopalnice, saj s tem najuspešneje preprečujemo tudi poklicne kožne bolezni.

Dan ali dva pred mesečnim perilom in ob njem imajo nekatere ženske (pravijo, da okrog 5%) nevšečnosti in bolečine v križu. Z dobro urejeno sobo za žensko

higieno lahko tudi njim omogočimo, da premagajo trenutne težave (počitek na ležalniku, termofor na trebuhu, topel čaj in še kakšno tableto proti bolečinam) in da jim ni treba izostajati od dela.

Naštete oblike ženskega varstva pri delu so sicer že stare in bi jih lahko imenovali klasične, so pa še vedno pereče in so pravzaprav temeljni pogoj za širše, strokovno še poglobljeno vsestransko varstvo žensk pri delu in zunaj dela.

Civilizacija in industrializacija globoko posegata v naše življenje in tako oblikujeta tudi nas same. Ne smemo pa se povsem prepustiti toku razvoja, postaviti se moramo na krmilo, da nas razvoj pripelje tja, kamor želimo. Ne prepuščajmo skrbi za naše najmlajše stihiji, ker se nam bo to prav gotovo maščevalo. Zaposlitev ženske ne sme iti na račun zdravja in sreče naših otrok in družin, saj je možno ob načrtni in nenehni skrbi družbe in nas samih doseči, da bodo naše ženske dobre delavke in dobre matere. V hlastanju po večjih zaslužkih smo malo zanemarili skrb za otroke, za jasli in vrtce, zaradi dobrot, ki nam jih daje visoki standard, pa se nekatere matere odtegujejo skrbi in vzgoji svojih otrok. Ni zdravo in ni prav, da si toliko žensk išče rešitve v splavih, pomagajmo jim prebroditi težave in ustvarimo jim možnost, da bodo kljub zaposlitvi lahko imele otroke ter jih vzgajale in vzredile.

Ker se je tolikšna večina žensk skoraj brez prigovarjanja in gospodarske nuje odločila za delo in poklic, ne smemo dopustiti, da bi jim navdušenje splahnelo, pač zato, ker ne bi ustvarili ali priredili dovolj delovnih mest, kjer bi se zaposlile brez škode za svoje zdravje in za svojo družino.

V naši samoupravljaljski družbi lahko upravičeno pričakujemo, da bo čedalje več žensk, ki se bodo odločile za zaposlitev prav zato, ker je v njej življenje bolj polno, bolj aktivno, bolj ustvarjalno, pa tudi bolj srečno in pripravljala še trdnejše temelje za nagel vsestranski razvoj in še večji življenjski standard.

*„Stopnja zdravstvenega varstva delavcev je merilo,
po katerem se v mednarodnem svetu presoja naprednost
in položaj delavskega razreda v katerikoli državi.”*

OB SVETOVNEM DNEVU ZDRAVJA 1969